

Wencze Popowa

Zwięzła gramatyka języka bułgarskiego

Wymowa i akcentowanie
Części mowy
Struktury gramatyczne

WIEDZA
POWSZECHNA

Zwięzła gramatyka języka bułgarskiego

[Kup książkę](#)

Wojciech Pomykała

Zwłoka gramatyka języka oligantycznego

WYMIERZA
POWSZECHNA

[Kup książkę](#)

Recenzenci
doc. dr ANDRZEJ BOGUSŁAWSKI
dr HANNA ORZECZOWSKA

Okładka, karty tytułowe
URSZULA KACZYŃSKA

Redaktor
JERZY LASS

Redaktor techniczny
JADWIGA RZĘDOWSKA

Korektor
BARBARA KÜNTZLER

© Copyright by Wydawnictwo Wiedza Powszechna, Warszawa 2016

Wszelkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości
bądź części niniejszej publikacji, niezależnie od zastosowanej techniki reprodukcji
(drukarskiej, fotograficznej, komputerowej i in.), wymaga pisemnej zgody Wydawcy.

Reprint wydania I z 1972 r.

Wydawnictwo WIEDZA POWSZECHNA
ul. Szeligowska 40a, 01-320 Warszawa
e-mail: kontakt@wiedza.pl
www.wiedza.pl

Księgarnia wysyłkowa
tel. 22 720 06 10,
e-mail: hurtownia@wiedza.pl

Wydanie III, 2016 r.

ISBN: 978-83-65636-12-6

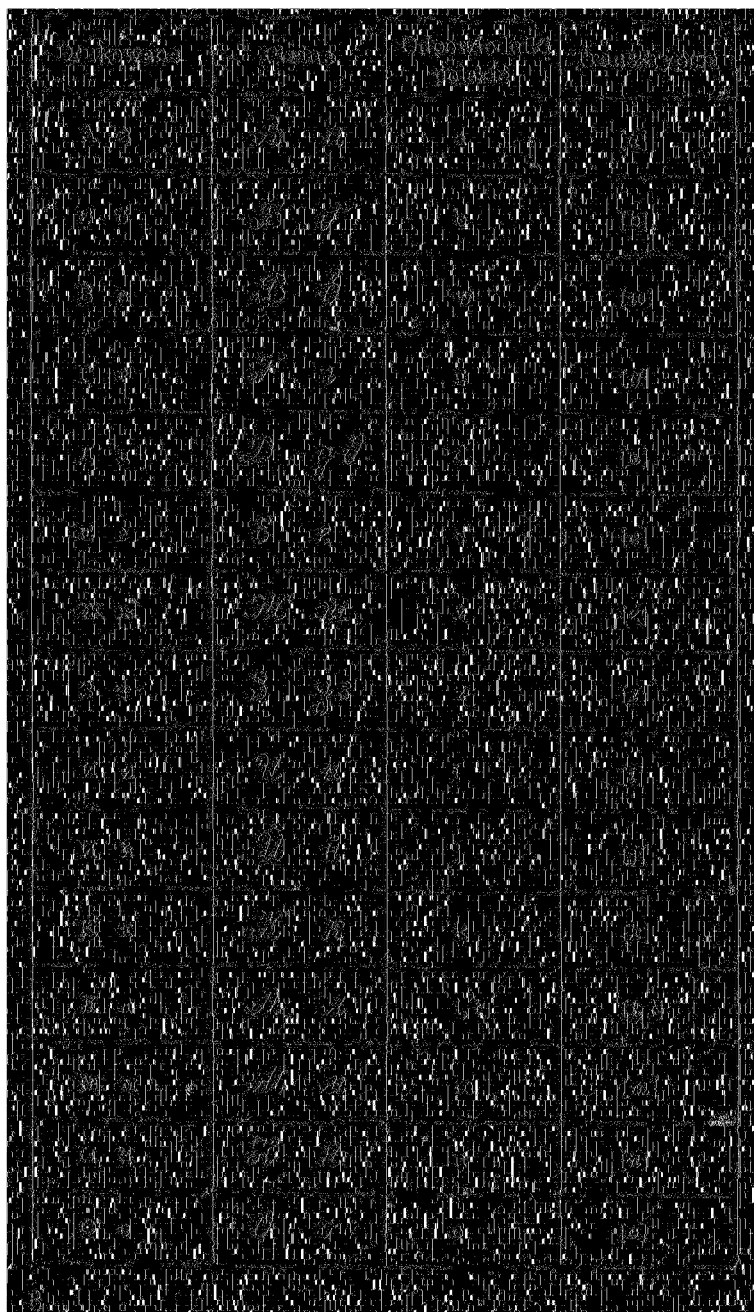
[Kup książkę](#)

SPIS TREŚCI

ALFABET I HESOWNIA	10
WYMOWA GŁOSK BULGARSKICH	11
SAMOGŁOSY	11
Bulgarskie odpowiedniki samogłosek polskich	12
Wymowa a, e, i, o, u	12
SPÓŁGŁOSY	16
Spółgłoski twarde	16
Spółgłoski miękkie	17
Spółgłoski dźwięczące i bezdźwięczne	18
Upodabniania pod względem dźwięczności	19
Upodabniania międzywyrazowe pod względem dźwięczności	20
Grupy spółgłosek	21
Wymowa spółgłosek podwójnych	25
ARTYKLE	26
CIĄSŁO NOWE	25
UŁAMKI	26
Tworzenie rzeczowników	26
Rodzaj rzeczownika	32
Liczba rzeczownika	33
Liczba mnoga rzeczowników rodzaju męskiego	34
Liczba mnoga rzeczowników rodzaju żeńskiego	37
Liczba mnoga rzeczowników rodzaju nijakiego	37
Liczba mnoga rzeczowników rodzaju męskiego po liczebnikach	37
Wyrażenie funkcji składniowych	38
Wolacz rzeczowników rodzaju męskiego i żeńskiego	41
Wolacz rzeczowników rodzaju męskiego liczb pojedynczej	40
Wolacz rzeczowników rodzaju żeńskiego liczb pojedynczej	41
RODZAJNIKI	42
Tworzenie form rodzajnikowych rzeczowników	42
Użycie form z rodzajnikiem i bez rodzajnika	42
PRZYMIOTNIKI	47
Rodzaj i liczba przymiotników	51
Niektóre właściwości form rodzaju i liczb przymiotników	52
Stopniowanie przymiotników	53
Formy rodzajnika przymiotników	54
Użycie form rodzajnikowych przymiotników	56
RODZAJNIKI	58
Liczby główne	58
Liczby główne dla osób rodzaju męskiego	58
Formy rodzajnika dla liczebników	59
Liczby porządkowe	60
Użycie liczebników porządkowych	60
Właściwości grammatyczne liczebników porządkowych	61

Rzeczowniki i przymiotniki posiadające znaczenie liczebników	62
Liczebniki słowne	63
Zaimki	64
Zaimki osobowe	64
Wielkość krótkiej formy zaimków w zdaniu	65
Jednoczesne użycie rzeczownika i zaimka osobowego	67
Zaimki osobowe zwrotne	69
Wyrażenie przynależności w języku bułgarskim	69
Zaimki dzierżawcze	69
Użycie pełnych form zaimków dzierżawczych	70
Użycie krótkich form zaimków dzierżawczych	70
Zaimki dzierżawcze zwrotne	71
Użycie krótkiej formy zaimka dzierżawczego, wzajemnego	72
Zaimki wskazujące	72
Zaimki pytające	73
Zaimki wyłączone	73
Zaimki przeczące	74
Zaimki nieokreślone	80
Zaimki uogólniające	82
CZASOWNIKI	83
Rzeczowniki czasowników	83
Przyrostki czasowników	84
Współczesność czasownika	84
Formy czasu i liczby	86
Forma podstawowa czasownika	87
Forma przeszła czasownika	87
Forma pytająca czasownika	88
Kategorie czasowników	88
Postać (typy) czasownika	90
Tworzenie czasowników dokonanych	91
Tworzenie czasowników niedokonanych	92
Czasowniki posiadające wspólną formę dla obydwu postaci	92
Konjugacja czasownika	94
FORMY PRZYSZŁE CZASÓW	95
Czas teraźniejszy (presens)	95
Niektóre właściwości odmiany czasu teraźniejszego	97
Formy czasownika postępującego czasu byt	98
Imiesłów przynajmniej dwu czynny czasu teraźniejszego	99
Imiesłów przynajmniej dwu bierny czasu teraźniejszego	99
Czas przeszły dokonany (aoryst)	100
Formy czasu przeszłego dokonanego czasownika postępującego czasu byt	103
Imiesłów przynajmniej dwu czynny czasu przeszłego dokonanego	104
Imiesłów przynajmniej dwu bierny czasu przeszłego dokonanego	104
Imiesłów przynajmniej dwu czynny czasu przeszłego niedokonanego	106
Czas przeszły niedokonany (imperfectum)	106
Formy czasu przeszłego niedokonanego czasownika postępującego czasu byt	107
Imiesłów przynajmniej dwu czynny czasu przeszłego niedokonanego	107

WŁOZONA FORMY CZASÓW	109
Czas przyszły nieokreślony (perfectum)	109
Formy czasu przyszłego nieokreślonego czasownika po-	
stającego/ćm być	109
Synt. form czasu przeszłego nieokreślonego	109
Czas zaprzeczony (plusquamperfectum)	110
Synt. form czasu zaprzeczonego	110
Czas przyszły (futurum)	111
Czas przyszły czasownika podległego	111
Synt. enkliety	112
Futurum exactum	112
Futurum praeteritum	113
Formy futurum praeteritum czasownika podległego	
ćm być	113
Synt. enkliety	114
ZWAGNIENIE I SYSTEM ZNACZENIOWY CZASÓW	
W JĘZYKU BULGARSKIM	114
UŻYCIĘ CZASÓW	116
Czas teraźniejszy	116
Czas przeszły dokonany	116
Czas przeszły nieokreślony	116
Czas przeszły nieokreślony	120
Różnice w użyciu czasu przeszłego dokonanego i czasu	
przeszłego nieokreślonego	120
Czas zaprzeczony	121
Czas przyszły zwykły	121
Futurum exactum	122
Futurum praeteritum	122
Znaczenie i użycie imiesłowów	124
TRYB	125
Tryb oznajmujący	125
Tryb nie świadki	126
Formy czasów trybu nie świadki	127
Użycie form czasów trybu nie świadki	128
Tryb rozkazujący	130
Formy czasu	131
Tryb warunkowy	132
STRONA	133
RZECZOWNIK ODŁOŻONY	134
PRZEGŁAD FORM CZASÓW BULGARSKICH	135
Odmiana czasownika niedokonanego	135
Odmiana czasownika dokonanego	138
PRZYGLĄDY	140
Tworzenie przysłówów	140
Stopniowanie przysłówów	142
PRZYGLĄDY	143
SPÓJNIKI	146
Spójniki współzależne	146
Spójniki podrzędne	148
PRZYGLĄDY I WYRAŻENIA	151

Imię i nazwisko	Imię	Opis w dniu urodzenia	Imię i nazwisko
1. J. K.	J. K.	1. 1. 1900	1. 1. 1900
2. A. B.	A. B.	2. 2. 1901	2. 2. 1901
3. C. D.	C. D.	3. 3. 1902	3. 3. 1902
4. E. F.	E. F.	4. 4. 1903	4. 4. 1903
5. G. H.	G. H.	5. 5. 1904	5. 5. 1904
6. I. J.	I. J.	6. 6. 1905	6. 6. 1905
7. K. L.	K. L.	7. 7. 1906	7. 7. 1906
8. M. N.	M. N.	8. 8. 1907	8. 8. 1907
9. O. P.	O. P.	9. 9. 1908	9. 9. 1908
10. Q. R.	Q. R.	10. 10. 1909	10. 10. 1909
11. S. T.	S. T.	11. 11. 1910	11. 11. 1910
12. U. V.	U. V.	12. 12. 1911	12. 12. 1911
13. W. X.	W. X.	13. 1. 1912	13. 1. 1912
14. Y. Z.	Y. Z.	14. 2. 1913	14. 2. 1913
15. A. B.	A. B.	15. 3. 1914	15. 3. 1914
16. C. D.	C. D.	16. 4. 1915	16. 4. 1915
17. E. F.	E. F.	17. 5. 1916	17. 5. 1916
18. G. H.	G. H.	18. 6. 1917	18. 6. 1917
19. I. J.	I. J.	19. 7. 1918	19. 7. 1918
20. K. L.	K. L.	20. 8. 1919	20. 8. 1919
21. M. N.	M. N.	21. 9. 1920	21. 9. 1920
22. O. P.	O. P.	22. 10. 1921	22. 10. 1921
23. Q. R.	Q. R.	23. 11. 1922	23. 11. 1922
24. S. T.	S. T.	24. 12. 1923	24. 12. 1923
25. U. V.	U. V.	25. 1. 1924	25. 1. 1924
26. W. X.	W. X.	26. 2. 1925	26. 2. 1925
27. Y. Z.	Y. Z.	27. 3. 1926	27. 3. 1926
28. A. B.	A. B.	28. 4. 1927	28. 4. 1927
29. C. D.	C. D.	29. 5. 1928	29. 5. 1928
30. E. F.	E. F.	30. 6. 1929	30. 6. 1929
31. G. H.	G. H.	31. 7. 1930	31. 7. 1930
32. I. J.	I. J.	32. 8. 1931	32. 8. 1931
33. K. L.	K. L.	33. 9. 1932	33. 9. 1932
34. M. N.	M. N.	34. 10. 1933	34. 10. 1933
35. O. P.	O. P.	35. 11. 1934	35. 11. 1934
36. Q. R.	Q. R.	36. 12. 1935	36. 12. 1935
37. S. T.	S. T.	37. 1. 1936	37. 1. 1936
38. U. V.	U. V.	38. 2. 1937	38. 2. 1937
39. W. X.	W. X.	39. 3. 1938	39. 3. 1938
40. Y. Z.	Y. Z.	40. 4. 1939	40. 4. 1939
41. A. B.	A. B.	41. 5. 1940	41. 5. 1940
42. C. D.	C. D.	42. 6. 1941	42. 6. 1941
43. E. F.	E. F.	43. 7. 1942	43. 7. 1942
44. G. H.	G. H.	44. 8. 1943	44. 8. 1943
45. I. J.	I. J.	45. 9. 1944	45. 9. 1944
46. K. L.	K. L.	46. 10. 1945	46. 10. 1945
47. M. N.	M. N.	47. 11. 1946	47. 11. 1946
48. O. P.	O. P.	48. 12. 1947	48. 12. 1947
49. Q. R.	Q. R.	49. 1. 1948	49. 1. 1948
50. S. T.	S. T.	50. 2. 1949	50. 2. 1949
51. U. V.	U. V.	51. 3. 1950	51. 3. 1950
52. W. X.	W. X.	52. 4. 1951	52. 4. 1951
53. Y. Z.	Y. Z.	53. 5. 1952	53. 5. 1952
54. A. B.	A. B.	54. 6. 1953	54. 6. 1953
55. C. D.	C. D.	55. 7. 1954	55. 7. 1954
56. E. F.	E. F.	56. 8. 1955	56. 8. 1955
57. G. H.	G. H.	57. 9. 1956	57. 9. 1956
58. I. J.	I. J.	58. 10. 1957	58. 10. 1957
59. K. L.	K. L.	59. 11. 1958	59. 11. 1958
60. M. N.	M. N.	60. 12. 1959	60. 12. 1959
61. O. P.	O. P.	61. 1. 1960	61. 1. 1960
62. Q. R.	Q. R.	62. 2. 1961	62. 2. 1961
63. S. T.	S. T.	63. 3. 1962	63. 3. 1962
64. U. V.	U. V.	64. 4. 1963	64. 4. 1963
65. W. X.	W. X.	65. 5. 1964	65. 5. 1964
66. Y. Z.	Y. Z.	66. 6. 1965	66. 6. 1965
67. A. B.	A. B.	67. 7. 1966	67. 7. 1966
68. C. D.	C. D.	68. 8. 1967	68. 8. 1967
69. E. F.	E. F.	69. 9. 1968	69. 9. 1968
70. G. H.	G. H.	70. 10. 1969	70. 10. 1969
71. I. J.	I. J.	71. 11. 1970	71. 11. 1970
72. K. L.	K. L.	72. 12. 1971	72. 12. 1971
73. M. N.	M. N.	73. 1. 1972	73. 1. 1972
74. O. P.	O. P.	74. 2. 1973	74. 2. 1973
75. Q. R.	Q. R.	75. 3. 1974	75. 3. 1974
76. S. T.	S. T.	76. 4. 1975	76. 4. 1975
77. U. V.	U. V.	77. 5. 1976	77. 5. 1976
78. W. X.	W. X.	78. 6. 1977	78. 6. 1977
79. Y. Z.	Y. Z.	79. 7. 1978	79. 7. 1978
80. A. B.	A. B.	80. 8. 1979	80. 8. 1979
81. C. D.	C. D.	81. 9. 1980	81. 9. 1980
82. E. F.	E. F.	82. 10. 1981	82. 10. 1981
83. G. H.	G. H.	83. 11. 1982	83. 11. 1982
84. I. J.	I. J.	84. 12. 1983	84. 12. 1983
85. K. L.	K. L.	85. 1. 1984	85. 1. 1984
86. M. N.	M. N.	86. 2. 1985	86. 2. 1985
87. O. P.	O. P.	87. 3. 1986	87. 3. 1986
88. Q. R.	Q. R.	88. 4. 1987	88. 4. 1987
89. S. T.	S. T.	89. 5. 1988	89. 5. 1988
90. U. V.	U. V.	90. 6. 1989	90. 6. 1989
91. W. X.	W. X.	91. 7. 1990	91. 7. 1990
92. Y. Z.	Y. Z.	92. 8. 1991	92. 8. 1991
93. A. B.	A. B.	93. 9. 1992	93. 9. 1992
94. C. D.	C. D.	94. 10. 1993	94. 10. 1993
95. E. F.	E. F.	95. 11. 1994	95. 11. 1994
96. G. H.	G. H.	96. 12. 1995	96. 12. 1995
97. I. J.	I. J.	97. 1. 1996	97. 1. 1996
98. K. L.	K. L.	98. 2. 1997	98. 2. 1997
99. M. N.	M. N.	99. 3. 1998	99. 3. 1998
100. O. P.	O. P.	100. 4. 1999	100. 4. 1999

ALFABET I PISOVINTA

Język bułgarski posługuje się alfabetem, który od-
zwie się cyrylicą. Składa się on z 30 liter (patrz
str. 8-9).

Obtaining:

1. Litera **π** oznacza połączenie spółgłosek **m + n**.
 męka? [szuka] szewca? [nówa] [nówa] [nówa] [nówa]

2. Litery A i K oznaczają:

a) połączenie dwu głosek [ja], [ja] na początku wyrazu i po samogłosce: jać [jɔnɛ] jonia [jɔnia] jomna [jomna] lina [lina] linia [linia] mian [mian] miana [miana] mion [mion] miona [miona]

b) miękkość wygłosów przed samogłoskami [a], [u]:
słowo [l'oto]² lato; pamię [k'iczi] kłacz

3. Litera *n* oznacza również połączenie dwu głosek *nr* [ɲ] po samogłoskach, albo niektórych spółgłosek przed samogłoską *n* [ɲ] w następujących wypadkach:

2) a) w akcentowanych końcówkach: 1) on, 1) po, 1) 3) on, 1) ma, czasownik w czasie teraźniejszym (kon. II): czoł, czoł, stoł, 1) stoł, stoł, stoł, stoł, porządku [reč:n], [reč:n] porządku mrocz:nič:

b) w akcentowanej formie rodzajnika rodzaju męskiego: *nieś (dany) (ten) 2 lata*.

4) Litera *y* występuje tylko przed *a*: oznacza miękkość poprzedzającej spółgłoski: *mudr-óy* [szofór] / *szofer*, *awt-óy* [akfór] / *aktor*.

2) Znajd (ϵ') iind samogłotowe o głośnym początku akcentu.

m. "Znak (*) po spółgłosce oznacza jej miękkość. Uważa się, że jest to symbolika w transkrypcji fonetycznej."

o) W transkrypcji wyrazów, w których nie podano akcentu, gdzie on nie znają. Nie obciążano go graficznie z przytoczonych technik;

18. Forme rzeczownika w języku bułgarskim zależna jest od wglądu w znaczenie dozwolonej wstawki w języku polskim, ale nie jest z nim identyczna. Z tego powodu bułgarskie formy rzeczownika mogą być niejednokrotnie nie do polski za rozumieją zamiar wstawki: jak ko, ko, o, a.

nen [nɛn] niec; nɛtɛ [nɛtɛ] niebie; ɣɛnɛr [ɣɛnɛr] genera; ɛnɛ [ɛnɛ] ena; sɛnɛ [sɛnɛ] sɛn.

Miejsca wymowy przed e, ɛ wykazują tylko spółgłoski k, ɣ, x: kɛnɛp [kɛnɛr] kelnier; nɛxɛnɛnɛn [nɛxɛnɛnɛr] burzyna; nɛnɛn [nɛnɛn] dynia; nɛnɛnɛn [nɛnɛnɛn] genera; nɛpɛn [nɛrɛn] bohater; xɛnɛnɛnɛn [xɛnɛnɛnɛn] hooomando; xɛnɛn [xɛnɛn] schronisko.

6

W wymowie jest podobnie do polskiego a; nɛnɛn matka; ɛnɛnɛn babcia; ɛnɛnɛn armia.

7

Najbardziej charakterystyczna samogłoska języka bułgarskiego. Nie posiada odpowiednika w języku polskim. Najbardziej przypomina rosyjskie redukowane o, ɔ, w pierwszej sylabie wyrazu rɛnɛnɛn. Spotyka się ją w środku wyrazu, w niektórych końcówkach czasownikowych, w formach rodzajnika i — bardzo rzadko — na początku wyrazu. W transkrypcji oznacza się ją znakiem [ɔ]: mɛx "kik" [kɔk] "kik".

8. 9

Wymowa tych samogłosek nie różni się zasadniczo od wymowy polskich samogłosek o, ɔ. Są to jedynie samogłoski, w których wymowie bierą udział wargi, wypływające nie do przodu, i zachodzące się lekko — bardziej przy y niż przy o; mɛnɛnɛn oś; mɛnɛnɛn oko; rɛnɛnɛn nos; xɛnɛnɛn ucho; kɛnɛn dach.

¹⁾ Brakże po sylabach oznacza, że w języku bułgarskim występuje się 14 wariantów; pod tym względem różni się one całkowicie od wymowy polskich spółgłosek o, ɔ, ɛ, ɛ.

²⁾ W wyrazach, w których występuje litera „a” w końcówce, nie zachodzi akcentu, należy odczytywać z jako akcentowaną. Zasada ta obowiązuje w całej pracy.

W sylabach nieskrępowanych samogłoski *o* i *u* przemienia się czasem jak *o* w *u* i odwrotnie, jeżeli poprzedzają brzmienia *h* i *ch*, natomiast *u* przemienia się w *o* jeżeli poprzedzają brzmienia *h* i *ch*. Zjawisko to dotyczywa się redukcji i objętych przeważnie gwar północno-wschodnich.

W języku literackim rezygnujemy z tego redukcje *o* w *u*.

2.2.2. Bułgarska odpowiednik samogłoski polskiej

1. Polskim samogłoską *o* i *u* odpowiada bułgarska odpowiednik angielska samogłoska *o* polskim samogłoską *u* i *u* co anglickiej spółgłoski odpowiada bułgarska samogłoska *u*.

o	u	o	u
o	u	o	u
o	u	o	u
o	u	o	u
o	u	o	u

2. Polskim samogłoskom *o* i *u* odpowiada bułgarska samogłoska *o*.

o	u	o	u
o	u	o	u
o	u	o	u
o	u	o	u
o	u	o	u

3. Polskim *o* w sylabach zamkniętych odpowiada bułgarska samogłoska *o*.

o	u	o	u
o	u	o	u
o	u	o	u

4. Długość polskiemu *o* odpowiada bułgarskiemu *o* i *u* krótkim, która w języku bułgarskim występuje w trzech